

Luisteren naar ouders

Gemeentelijk ouderbeleid staat of valt met een gezamenlijke visie en afspraken over gemeenschappelijke thema's, maar minstens zo belangrijk is de samenwerking en afstemming met ouders. Heleen Versteegen presenteert vier stappen, die gemeenten kunnen doorlopen om een gedegen en gedragen gemeentelijk ouderbeleid te ontwikkelen en uit te voeren.

Gemeentelijk ouderbeleid maak je samen met ouders. Door in gesprek te gaan met ouders en daarop samen met de uitvoerende partijen te reflecteren, ontwikkel je authentiek ouderbeleid dat is afgestemd op de ouderpopulatie in deze gemeente. Het ligt zo voor de hand, maar doe het maar eens!

Waarom gemeentelijk ouderbeleid?

Door op lokaal niveau ouderbeleid te ontwikkelen, bevordert de gemeente de koppeling tussen kennis over omgaan met ouders en de ondersteuning die ouders kinderen thuis geven. Oudercoördinatoren, leerkrachten en medewerkers van voorschoolse instellingen kunnen leren van elkaar. Met gemeentelijk ouderbeleid is er een betere afstemming over de overgangen in de schoolloopbaan van kinderen: de verantwoordelijkheid wordt gedeeld en er zijn afspraken gemaakt tussen scholen, instellingen en ouders.

Het ouderbeleid borgt dat er rekening wordt gehouden met de belangen van ouders en van de instellingen en zorgt voor samenwerking in de onderwijsketen. Niet in de laatste plaats kan gemeentelijk ouderbeleid bijdragen aan de inte-

gratie van initiatieven rond opvoedingsondersteuning en aan de relatie met jeugdzorg. Het betrekken van ouders bij school en opvoedingsvraagstukken draagt bij aan cohesie in de wijk.

"In het begin wilde ik iedere keer met de leerkracht praten om te horen hoe het met de kinderen gaat, en wat we thuis kunnen doen. Maar toen zei de leerkracht dat we beter een echt gesprek konden aanvragen, om er meer tijd voor te hebben. En nu hebben we een keer per maand een gesprek."

Hier is op een ontroerende manier een echt betrokken Bulgaarse vader aan het woord. Zijn uitspraken geven aan waar het in de kern omdraait bij ouderbetrokkenheid:

- Er wordt geluisterd naar wat de ouder wil (verwachtingen).
- Ouderbetrokkenheid is praten over de ontwikkeling van het kind.
- Ouders weten hoe het op school gaat.
- Ouders weten wat zij thuis kunnen doen, zodat hun ondersteuning goed aansluit bij de ontwikkeling van het kind op school.

Wat in dit voorbeeld ook naar voren komt, is de onwetendheid van sommige ouders. Daardoor

melden ze hun kind misschien niet op tijd aan op school, missen ze mogelijk de opvang op een peuterspeelzaal of weten ze niet dat hun kind deelneemt aan de schakelklas. Dat geeft te denken: ondanks alle inspanningen lukt het niet altijd om alle ouders volledig te informeren.

Ouders denken mee

We weten dat het belangrijk is om goed naar ouders te luisteren en over en weer verwachtingen uit te spreken. De leerkracht in het voorbeeld heeft dat kennelijk goed gedaan; uit het citaat spreekt immers tevredenheid van de vader. Deze afstemmingsgesprekken tussen leerkracht en ouder over één enkel kind zijn belangrijk, maar ook op locatieniveau is afstemming over de visie, de aanpak en het programma van belang. Ouders verschillen in gedrag en opvattingen, mentaliteit, overtuiging, achtergrond en situatie. Bij het vormgeven van ouderbetrokkenheid moeten deze verschillen tussen ouders steeds een rol spelen. De school of voorschoolse voorziening moet een passend ouderbeleid ontwikkelen en uitvoeren, dat recht doet aan de behoeften en mogelijkheden van de verschillende ouders. Zulk beleid maken, samen met ouders, is een van de opgaven waar gemeenten voor staan.

Er zijn geen wettelijke verplichtingen als het gaat om gemeentelijk ouderbeleid, maar het is wel een criterium van de onderwijsinspectie (art. 15i WOT, lid 1b). Gemeenten ontwikkelen een gemeentelijk ouderbeleid omdat zij het belang ervan inzien. Zij weten dat de ontwikkeling van kinderen het beste wordt gestimuleerd wanneer ouders, professionals (zoals leerkrachten en pedagogisch medewerkers) en de gemeente samenwerken. De gemeenteambtenaar kan de regierol benutten om de ontwikkeling van het ouderbeleid te bevorderen. De kern hiervan is afstemming met ouders.

Basale elementen

Effectief gemeentelijk ouderbeleid heeft een aantal basale elementen:

- Het eerste uitgangspunt voor gemeentelijk ouderbeleid is dat u het samen met ouders ontwikkelt en dat de stem van ouders in het beleid weerklinkt.
- Om gemeentelijk ouderbeleid goed van de grond te krijgen of actief te houden, is er een aanjager nodig. De betrokkenen kunnen een prachtig ouderbeleid ontwikkelen, maar als niemand zich er verantwoordelijk voor voelt dat de gemaakte afspraken worden nageleefd, verdwijnen de mooie plannen in de la. Zo'n coördinator is ook nodig om toe te zien op de verbindingen tussen de verschillende schakels.
- Een werkgroep Ouderbeleid, waarin de verschillende betrokkenen zijn vertegenwoordigd, ondersteunt het proces. Het aantal partners is afhankelijk van de 'breedte' (betreft u bijvoorbeeld ook zorg en vrijetijdsbesteding?) en de 'lengte' van het beleid (betreft het alleen jonge kinderen in de VVE of ontwikkelt u een ouderbeleid voor 0-18 jaar?). Ook de doorgaande lijn in het ouderbeleid is zichtbaar in de vertegenwoordiging van organisaties in de werkgroep.

- Zorg voor een eigen gezicht: wat maakt dat dit ouderbeleid past bij de unieke situatie in uw gemeente? Dat betekent dat u samen met de ouders, de werkgroep en de aanjager specifieke keuzes maakt en specifieke ambities formuleert. Een wethouder kan, bijvoorbeeld via de LEA, een belangrijke stem hebben in het proces. Sterker nog, als de wethouder zich hard maakt voor het thema, krijg je in de gemeente meer voor elkaar.

Stappenplan

U kunt het onderstaande stappenplan doorlopen, samen met de werkgroep Ouderbeleid. Na de vier stappen op gemeentelijk niveau, volgt de uitvoering op de locaties.

Stap 1: De ouderpopulatie in beeld brengen en ouders betrekken

Het begint met het verzamelen van kwantitatieve en kwalitatieve gegevens over en met de ouderpopulatie (ouder-scan). De kwantitatieve analyse geeft een beeld van de achtergrond en de situationele kenmerken van de ouderpopulatie. Er zijn verschillende manieren om ouders actief

te betrekken bij het verzamelen van kwalitatieve informatie. Zo kunt u ouders online bevragen. Voordeel hiervan is dat veel ouders hun mening kunnen geven, maar bepaalde groepen ouders worden zo niet bereikt. Met individuele interviews verzamelt u veel persoonlijke informatie, maar dit is wel een tijdrovende methode.

Ook kunnen ouders in een rondetafelgesprek met elkaar praten over opvoeden en over het opgroeien van kinderen in uw gemeente. Dat levert rijke en soms verrassende informatie op. Hoewel sommige ouders in een groep mogelijk niet alles durven te vertellen, hebben wij ervaren dat ouders deze gesprekken erg waarderen en dat zij behoorlijk openhartig zijn. In sommige groepen is taal een barrière om te komen tot diepgang en werkelijke interactie en gedachtenuitwisseling.

In een ideale situatie zijn er jaarlijks afstemmingsgesprekken op de school of voorschoolse voorziening om het eigen ouderbeleid te bespreken en om gegevens te verzamelen voor gemeentelijke ouderactiviteiten.

Vragen voor startgesprek

Wij hebben in een aantal gemeenten op VVE-locaties rondetafelgesprekken gevoerd. Mogelijke vragen in een startgesprek zijn:

1. Hoe is het om uw kind op te voeden in deze gemeente?
2. Wat doet u om uw kind te helpen op de peuterspeelzaal/school?
3. Welke informatie of ondersteuning heeft u nodig bij het opgroeien van uw kind?
4. Bent u tevreden over het contact tussen u en de leerkracht/leidster?
5. Wat verwacht u van de peuterspeelzaal/school?
6. Wat heeft u nog meer nodig (en kan de peuterspeelzaal/school niet bieden)?
7. Welk advies heeft u voor de gemeente?

Ideën van ouders

Enkele uitkomsten in een van deze gemeenten. Er kwamen duidelijke thema's voor gemeentelijk ouderbeleid naar voren:

- Nederlands leren op de peuterspeelzaal en school.
- Tweekalige opvoeding, met taallessen 'eigen taal' buiten school.
- Stimuleren van de brede ontwikkeling door bijvoorbeeld het aanbieden van sport en cultuur, is een gedeelde verantwoordelijkheid. De mogelijkheden die er zijn, moeten wel onder de aandacht van de ouders worden gebracht.
- Ouders willen graag activiteiten thuis doen, aansluitend op wat er op school gebeurt.
- Kinderen met een taalachterstand en hun ouders hebben recht op meer ondersteuning.
- Ondersteuning bij het opvoeden kan veel betekenis hebben voor ouders en kind; acceptatie van opvoedingsproblemen bij de ouders en de omgeving is belangrijk.

“Om gemeentelijk ouderbeleid goed van de grond te krijgen is er een aanjager nodig”

Omdat in rondetafelgesprekken of interviews lang niet alle ouders worden gehoord, is het belangrijk om met de werkgroep te reflecteren op de uitkomsten van de rondetafelgesprekken en de kwantitatieve analyse. Dit leverde bij het thema opvoedingsondersteuning de volgende opmerking van een beroepskracht op:

“Ouders accepteren daarbij hulp (zoals het programma VVE-thuis) en bevelen het ook graag een ander aan. Beroepskrachten proberen op hun beurt te zoeken naar de juiste toon om ouders aan te spreken: vooral niet over de hoofden van ouders.”

Stap 2: Het huidige aanbod in beeld brengen

De meeste gemeenten hebben, hoe pril ook, een ouderbeleid. Inventariseer wat er al gebeurt en hoe scholen en voorschoolse voorzieningen invulling geven aan het ouderbeleid. Welke gemeentelijke activiteiten worden er aangeboden? Door hieraan een evaluatie aan te koppelen, wordt niet alleen geïnventariseerd wat er gebeurt, maar ook hoe ouders tegen het aanbod aankijken en wat de resultaten zijn. Bestaande (beleids-)stukken en bijvoorbeeld rapportages van de Onderwijsinspectie vormen de basis voor deze stand van zaken.

Om te komen tot een vraaggestuurd aanbod is het van belang om een proactieve houding bij ouders te stimuleren. Dat vereist van de beroepskrachten een open en uitnodigende houding en de wil om aan te sluiten bij de kracht en de mogelijkheden van ouders. Het programma of de activiteit kan daarop inspelen.

Stap 3: Ouderbeleid ontwikkelen

In een aantal werksessies formuleert de werkgroep een visie op het ouderbeleid, een hoofddoel, uitgangspunten en gezamenlijke thema's. Het ambitieniveau bepaalt voor een groot deel de keuzes die worden gemaakt. In onderstaand schema staan enkele voorbeelden.

Hoofddoel	Uitgangspunten	Gezamenlijke thema's
<ul style="list-style-type: none"> • Een succesvolle schoolloopbaan stimuleren • De leerprestaties van kinderen verhogen • De brede ontwikkeling van kinderen versterken • Ouders ondersteunen bij de opvoeding • De sociale omgeving versterken 	<ul style="list-style-type: none"> • Alle ouders kunnen bijdragen aan de ontwikkelings- en onderwijsresultaten van hun kinderen • Sommige ouders hebben ondersteuning nodig bij het bijdragen aan ontwikkelings- en onderwijsresultaten van hun kinderen • Ouders versterken in hun rol van opvoeder hoort bij ouderbeleid 	<ul style="list-style-type: none"> • Ouderbetrokkenheid van vluchtelingenouders versterken • Ouders als actieve burgers • Samenwerken rond overgangsmomenten van kind en ouders • Maatschappelijk partnerschap • Samenwerken aan 21ste-eeuwse vaardigheden

Via de werkgroep kan het ouderbeleidsplan worden voorgelegd aan een bredere groep betrokkenen, een klankbordgroep met een vertegenwoordiging van ouders, leerkrachten, pedagogisch medewerkers, intern begeleiders, coaches, directeuren, jgz-medewerkers, bibliotheek et cetera. Dit kan bijvoorbeeld door middel van een online enquête.

Een lastige stap is vervolgens om, op basis van de gemaakte keuzes, goede afspraken te maken over wat er daadwerkelijk gaat gebeuren. In elk gemeentelijk ouderbeleid staat dat de activiteiten zijn afgestemd op de wensen van de ouderpopulatie. Iedere locatie kan zich laten inspireren door de gemeentelijke visie en vult op basis daarvan zelf het ouderbeleid van de eigen instelling in. Leidend hierbij zijn de op gemeentelijk niveau geformuleerde hoofddoel en uitgangspunten.

De gekozen overkoepelende thema's spreken de gezamenlijke verantwoordelijkheid aan en vereisen samenwerking. Afstemming gaat gemakkelijker als er (gemeentelijk) geld mee is gemoeid. De eerder genoemde 'aanjager' of coördinator speelt hierin een centrale rol. Een goede afstemming voorkomt overlap en bevordert dat accuraat wordt ingegaan op de behoeften van ouders.

Het ouderbeleidsplan krijgt meer stevigheid als het in het onderwijsbeleid van de gemeente is ingebed, bijvoorbeeld door het op te nemen in de LEA.

Stap 4: Aan de slag

Het ouderbeleid komt tot leven als het bij iedereen bekend is: veel gemeenten organiseren daarom een conferentie voor een brede doelgroep (leerkrachten, pedagogisch medewerkers, mr-/or leden, bestuurders en leidinggevend). Presentaties van goede voorbeelden wordt vaak gewaardeerd.

De uitvoering op de locaties kan worden ondersteund door onderlinge werkbezoeken, het ontwikkelen van een gemeentelijk format en

het aanbieden van scholingen. Ook kan worden gekozen voor intensievere trajecten: door de gemeente gefaciliteerde ondersteuning op de locatie zelf. Wij hebben in een gemeente elke VVE-locatie bezocht en inspiratiegesprekken gevoerd over het ouderbeleid. De goede voorbeelden zijn vervolgens beschreven in een inspiratiebrochure voor deelnemende organisaties.

Luisteren

Gemeentelijk ouderbeleid staat of valt met een gezamenlijke visie en afspraken over gemeenschappelijke thema's. Minstens zo belangrijk is de samenwerking en afstemming met ouders. Niet iedere gemeente zal alle beschreven stappen precies kunnen doorlopen, maar waar het om gaat is, dat er wordt geluisterd naar de ouders. Zoals de leerkracht die een afspraak maakt met de Bulgaarse vader, die zijn kinderen daardoor met een gerust hart op school achterlaat.

“Eerste uitgangspunt is dat de stem van ouders in het beleid weerklinkt”

Meer lezen

Sardes Special nummer 21 Over ouders en onderwijs – verwacht najaar 2017

Bronnen

Brief aan de Tweede Kamer “Voortgang partnerschap tussen school en ouders (ouderbetrokkenheid)”, minister van Bijsterveldt 3 april 2012 pag. 2.

Hermans, A. (2015). *Leren van de blik van ouders en professionals*. Utrecht: Forum.

RMO en RVZ (2009). *Investeren in kinderen*.